

VARA KOMMUN

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Verksamhets- berättelse 2016

Folkhälsorådet Vara

Antagen av Folkhälsorådet 2017-02-09

Av HSNÖ

Av KS

Sammanfattning

Folkhälsorådet har under år 2016 genomfört insatser kopplade till de målområden som varit prioriterade i Verksamhetsplan 2016-2018. Budgeten har varit i balans och förbrukats enligt plan. Tyngdpunkten har varit på arbete mot målgruppen barn- och unga samt inom ANDT-området. Några av de arbeten som specifikt skett under året är:

- Vara har blivit medlem i Healthy Cities nätverket. Nätverkets huvudfokus är de sociala, ekologiska och ekonomiska aspekterna av hållbar utveckling.
- Projektet Fri Lek har utvecklats. Syftet är att få fler barn fysiskt aktiva (samverkan med fyra grundskolor, elevhälsan, folkhögskolan och SISU).
- Flera hälsofrämjande insatser har genomförts i skolor, föreningar med mera med hjälp av medel från folkhälsorådet.
- Insatser har genomförts inom handlingsplan kopplad till Drogpolitiskt program 2016-2019.
- Tätortsvandringarna har utvecklats och syftar nu även till att följa upp tryggheten i bostadsområden, trygghetsaspekten tas fram i samverkan med polismedverkan.

Inledning

En god folkhälsa är en angelägenhet för såväl den enskilda individen som för samhället. Invånarnas hälsa såväl den psykiska som den fysiska är en förutsättning för hållbar utveckling och tillväxt. För individen är en god hälsa ett av de viktigaste värdena i livet.

Organisation

Folkhälsorådet är ett samverkansorgan mellan Vara kommun och Västra Götalandsregionen med syfte att initiera, utveckla och samordna resurser för hälsofrämjande och förebyggande arbete. Vardera part avsätter årligen 15 kr per invånare till en folkhälsobudget vilket totalt innebär 472 000 kr.

Politiker

Irene Karlsson (C)	Bildningsnämnden Vara kommun, ordförande
Elof Jonsson (C)	Kommunstyrelsen Vara kommun
Agneta Edvardsson (M)	Socialnämnden Vara kommun
Peter Persson (S)	Miljö- och byggnadsnämnden Vara kommun
Dan Hovskär (KD)	Hälso- och sjukvårdsnämnden, vice ordf.
Emma Larsson (S)	Hälso- och sjukvårdsnämnden

Tjänstemän

Elisabeth Svenander	Föreståndare Vårdcentralen	(till 1 nov)
Anna-Lisa Östergaard	ersättare Vårdcentralen	(från 1 nov)
Camilla Haraldsson/	Klinikchef Folktandvården	(till 1 maj)
Anna-Karin Bonander Lindh,	ersättare Folktandvården	(från 1 maj)
Yvonne Kjell	Bildningschef, ledningsgruppen	(från 1 okt)
Emma Hevelius	Folkhälsoplanerare	

Prioriterade områden

Delaktighet och inflytande i samhället

- **Samhällsplanering**

Torsbo-ut och in

Jämställdhetsprojektet Torsbo- ut och in har färdigställt genom olika processer, workshops och medverkande av ungdomar och olika intressenter vilket inneburit att utemiljön fritidsgården Torsbo nu har färdigställts till en jämställd plats och invigning skedde fredagen den 16 september. En checklista vid planering av jämställda miljöer har även tagits fram.

Healthy Cities

Vara kommun blev under 2016 medlem i det Nationella Healthy Cities nätverket, som syftar till utökade insatser inom social hållbarhet och samhällsplanering samt möjliggöra att arbeta djupare med de viktiga hållbarhetsfrågorna. Nätverksarbetet syftar även till ett erfarenhetsutbyte mellan kommuner och regioner. Folkhälsorådet deltog på årsmöte 15-16 mars samt temamöten 18-20 oktober.

Rörelsebana Stora Levene

En planerad rörelsebana för barn och ungdomar utanför Levene skola skjuts på framtiden på grund av att marken där banan ska iordningsställas behöver dräneras innan byggnation kan ske. En aktivitetsvagn har istället utformats för att öka spontanaktiviteten hos barnen på rasterna.

Vedums skolgård

Folkhälsorådet stöttade Vedums skola genom ekonomiska medel till föreläsning av miljöpsykolog och till ett ritningsförslag från landskapsarkitekt under 2015. För att kunna verkställa projektet med en hälsofrämjande skolgård behöver skolgården utformas enligt framtaget förslag från landskapsarkitekten. Ansvaret att iordningställa skolgården utifrån förslaget överlämnades till bildningsnämnden men skolgården har inte iordningsställts på grund av en för hög kostnadsbild. Folkhälsorådet anser att förslaget på en utveckling av skolgården är positivt ur såväl hälso- som miljöaspekt och ur de pedagogiska aspekterna, samt att området även kommer allmänheten i Vedum till gagn som en aktivitets- och social mötesplats.

Tätortsvandringar

Tätortsvandringar genomfördes i Varas samtliga ”orter” under våren, i syfte att se över bebyggelse och trafiksäkerhet. Tätortsvandringarna har utvecklats och syftar nu även till att följa upp tryggheten i bostadsområden, trygghetsaspekten tas fram i samverkan med polismedverkan.

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet i Vara har sammanträtt vid fyra tillfällen under 2016. Deltagare från BRÅ har även under året deltagit i Brottsförebyggande rådets nationella konferens Råd för framtiden. Medborgarlöfte och åtagandeplan har tagit fram. i syfte att samverka kring att förebygga brott och droger samt öka tryggheten i kommunen.

- **Inflytande**

Integration- BIO

Folkhälsorådet bidrog med medel till att främja integration genom bio på sportlovet. Ungdomarna har till största delen sett filmen Den unge Zlatan men även andra filmer som gick på sportlovet på bion. 85 stycken biljetter har gått till Götgatans, Bondens och Badarens Ungdomsboenden och 15 stycken gick till Torsbo Fritidsgård.

Föreläsning Anhörigstöd,

Anhörigstödet, i samverkan med Studieförbund Vuxenskolan anordnade en föreläsning kring neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Föreläsningen riktade sig mot personal i verksamheter (dagtid) och mot allmänheten i stort (kvällstid). Neuropsykiatriska diagnoser ökar trots detta är okunskapen ofta stor.

Tidiga Insatser

Arbetet med tidiga insatser (sociala investeringar) på förskolan genom sociala team pågår i Vara sedan 2012. Insatser till familjer skett samt handledning och utbildning till personal. Utbildning har erbjudits kommunerna i Skaraborg inom tidiga insatser/sociala investeringar. Både i oktober 2015 samt den 27 april 2016. Vara kommun har haft förhinder vid dessa tillfällen. Vid nytt tillfälle 20 september 2016 deltog elevhälsochef och bildningschef från Vara.

HBTQ-föreläsning

Årskurs 9 på Nästegårdsskolan fick möjlighet att lyssna på en föreläsning av Aurora Cederholm. Hon gav en introduktion om hbtq-personers historia, organisering och fakta om, identiteter och inriktningar inom hbtq-gruppen.

- **Utbildning i folkhälsoarbete**

Social hållbarhet- utbildning i folkhälsoarbete

En utbildningsdag om social hållbarhet genomfördes för alla Skaraborgs folkhälsoråd den 14 november i Tidaholm. Det är en årlig konferens i Skaraborg inom folkhälsa och syftar till att ge aktuell information inom området folkhälsa och social hållbarhet. Konferensen syftar även till erfarenhetsutbyte mellan Skaraborgs 15 folkhälsoråd.

Folkhälsa är politik

Nytt utbildningsmaterial från Svensk förening för folkhälsa har tagits fram genom litteratur; Folkhälsa är politik. Denna skrift har delats ut till folkhälsorådets ledamöter.

- **Folkhälsopris**

Folkhälsopriset

Varas folkhälsopriset 2016 delades av två personer; Helge Lindberg, Kvänum och Nils-Åke Karlsson, Ryda.

Motiveringen löd: Är eldsjälar som bidrar till skapandet och bibehållandet av goda vanor i olika åldersgrupper. Helges och Nils-Åkes arbete främjar social samvaro, fysisk aktivitet och engagemang i den lokala närmiljön.

Helge Lindberg, var en av initiativtagarna till bildandet av Oltorps friluftsförening. Han blev dess ordförande och är det fortfarande. Helge har varit med och sett till att området kring Oltorp hålls i ordning, arrangerat

tipspromenader och andra många andra sammankomster. Helge är dessutom mycket engagerad i Kvänums tennisklubb och får många fler intresserade av tennissporten.

Nils-Åke Karlsson, är mycket engagerad i Rydas anläggning vid Almesåsen. Han sköter om spåren och synar dem dagligen, helt ideellt, så att de är i fint skick. Detta så att alla kommuninvånare kan använda dem och trivas med att vara vid dessa välskötta motionsspår.

- **Säker & Trygg förening**

Säker och trygg förening

Under år 2016 fanns det 5 certifierade föreningar; Levenebygdens Ridklubb, Stora Levene Scoutkår, Varaslättnens Buggare, Norra Vånga Excelsiorförening ”Hembygden” och Varabygdens Simsällskap. En inspirationskväll genomfördes för föreningarna i Vara den 8 mars, med inbjudna föreläsare från Kalmar och Smålandsindrotten i syfte att inspirera Varas föreningar till att arbeta mer med konceptet ”Säker och Trygg förening”.

Barns och ungas uppväxtvillkor

- **Barn och ungdomars hälsa**

ABC utbildning

En föräldrastödsutbildning (ABC) startade igång i slutet av 2016. Genom medel från folkhälsorådet så har fyra ledare kunnat utbildas inom metoden.

Ungdomsprojektet

Ungdomsprojektet har under året fortlöpt på både Allé- och Nästegårdsskolan. Ungdomsprojektets målsättning är att kamratstödarna ska finnas som stöd till eleverna på högstadieskolorna och de verkar mot droger, mobbing och rasism och bidrar till en meningsfull fritid för eleverna. Kamratstödjarverksamheten är ett bra komplement till ordinarie elevhälso- och skolverksamhet. Det är en viktig förebyggande insats framförallt inom ANDT-området.

Berätta mera

Låtskrivarprojektet ”Berätta mera” pågick under våren 2016 för ungdomar i Vara. Syftet med projektet var att ge ungdomarna framtidsutsikter, självförtroende, vänner och gemenskap. Att bli sedd och få vänner är en stor friskfaktor för individen. Från början fanns det bara 12 platser, men man möjliggjorde för fler ungdomar att delta. Ett 20-tal ungdomar kom på träffarna som var under våren och skrev musik, spelade och sjöng. Projektet avslutades med en förebildskonsert för vänner och släktingar. Projektet blev mycket lyckat med ett resultat över förväntan. Det blev också en form av lyckad integration då många ensamkommande deltog.

Sommarlovsprogram

Genom att Vara kommun ansökte om statliga medel från myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor (mucf) så möjliggjordes att anordna många aktiviteter för ungdomar under sommarlovet. Speciellt skulle sommarlovsverksamheten rikta sig till ekonomiskt utsatta familjer samt främja integration. Ett gediget sommarlovsprogram sattes ihop och ett av kraven var att

aktiviteterna skulle vara gratis att delta i. Förra året bidrog folkhälsorådet med medel för att anordna sommarlovsaktiviteter för en grupp tjejer via ungdomscoacherna i kommunen. Tjejerna behövde en meningsfull fritid och aktiviteterna syftade också till att minska risken för utanförskap och skapa sociala relationer.

Frukostgrupp Nästegårdsskolan

En grupp elever har fått frukost i syfte att höja deras energinivå och koncentration. Uppföljning visar på piggare och mer motiverade elever.

Tjejer på Arenan 2016

I samverkan med SISU och Vara folkhögskola genomfördes en två-dagars ledarskapsutbildning för tjejer ” Tjejer på Arenan”. Den var till för att stärka tjejers möjligheter och rättigheter i idrottslivet. 18 tjejer deltog och temat var ledarskap, jämställdhet, idrott, självförsvar, kost och motion.

VARA SK, tjejverksamhet

Under sommaren genomfördes en resa med Vara SK. Då Vara SK inte har något representationslag inom damfotbollen är det viktigt att de tjejer som är i 13- 14 års-åldern får förebilder för att fortsätta sitt idrottande. Då forskning visar att det är ett mycket känsligt läge för att sluta idrotta inom lagidrott vid den åldern är det extra viktigt att stärka gemenskap inom laget och mellan tjejer inom föreningen. Resan genomfördes genom bussresa med ca 70 stycken av föreningens ungdomar och några medföljande föräldrar och ledare. En mycket lyckad sammanhållningsresa för detta lag och dessa tjejer. Med stöd av medel från folkhälsorådet möjliggjordes att alla hade råd att åka med. Under hösten har samtliga av lagets tjejer fortsatt att träna och delta i klubbens verksamhet så målet att få tjejerna att inte sluta har uppnåtts.

Kurs i Hälsofrämjande arbete, uppföljning 2016

Vid tre tillfällen under 2015 genomfördes en kurs i hälsofrämjande arbete. Kursledare var Mia Börjesson och inriktningen på kursen var att arbeta med tjejgrupper och stärka dem. 25 personer från elevhälsa och socialförvaltning deltog. Ett uppföljningstillfälle för deltagande personal skedde under våren 2016, i syfte att skapa praktiskt struktur för gruppverksamhet och följa upp det konkreta arbete som skett.

Tjejgrupper och killgrupp Kvånum

Tjejgruppen har bestått av ett tiotal tjejer i högstadiet som har träffats varannan vecka. Tjejerna kommer från olika sociala bakgrunder och kulturer. Killgruppen har bestått av 8 stycken killar på högstadiet. Arbetet med grupperna är mycket uppskattat av både tjej- och killgruppen och av pedagoger och föräldrar.

Tjejer Torsbo

Under våren har ett 20-tal tjejer deltagit i olika aktiviteter som anordnats via fritidsgården Torsbo; såsom tjejdag, resa, dans, remmalag och matlagning.

Besök UMO

Årskurs 8 på Nästegårdsskolan fick möjlighet att besöka ungdomsmottagningen under hösten.

Ungdomskultur och den digitala världen

Föreläsning anordnades i april med inspirationstalare Micke Gunnarsson kring ungdomskultur och den digitala världen för årskurs 7-9 på Alléskolan respektive Nästegårdsskolan, samt för målsmän och personal.

Internetföreläsning i Önum och i Jung

Föreläsare Mårten Skagert träffade alla elever i de båda skolorna och på kvällen hade han en föreläsning för inbjudna föräldrar och för pedagogisk personal om Internet. I och med föreläsningen kände pedagoger att de fått mer kunskap, men också en del verktyg, som de kan använda sig av tillsammans med eleverna. De hoppas också att de föräldrar som lyssnade till honom, fick mer kunskap om nätet och vågar ta hans råd på allvar. På så sätt får eleverna lära sig hantera spel och annat som finns på internet, både hemma och i skolan, på ett bättre sätt.

Fysisk aktivitet, matvanor och livsmedel

Rätt Rätt

Samverkan mellan flera aktörer har resulterat i projektet Rätt Rätt som bland annat innebär kostrådgivning i butik och utbildningar för idrottsklubbar, personal och allmänheten. Satsningen har pågått under 2015 och 2016. Projektet syftar till att minska ohälsotalen i Vara och att främja goda matvanor hos befolkningen. Kostrådgivarnas arbete i butiken har varit lyckat. Kunderna efterfrågar många gånger de varor som kostrådgivarna rekommenderar. Kostrådgivningen i butik har skett vid ca tre tillfällen per månad. I genomsnitt har cirka 120 kunder per gång nåtts av kostråden. Ledarna i Vara IBK och Vara SK har fått kostutbildning samt tjejgruppen på Torsbo fritidsgård.

Fri Lek

Under sex veckor i början av 2016 genomfördes projektet Fri lek. Samverkan skedde med elevhälsan, SISU och Vara Folkhögskola. Elever på fritidsledarprogrammet fick på fyra skolor; Stora Leveneskola, Arentorps skola, Kvänums skola och Vedums skola leda aktiviteter för barnen i syfte att öka den fysiska aktiviteten och få fler barn att intressera sig för idrott.

Trävads fritids

Olika insatser har gjorts för att öka hälsan, rörelseglädjen och självförtroendet hos eleverna. De har tränat på olika aktiviteter för att stärka vi-känslan, självförtroendet och självkänslan och elevinflytande hos varje elev. Arbetet som gjorts under våren avslutades med en resa till Camp Active.

Larvs fritidshemsresa

Pedagogerna ville uppmuntra barnen att vara ute och röra på sig och få frisk luft och intressera sig för olika idrotter. I stället för att bara få, så behövde eleverna aktivt medverka för att kunna genomföra belöningen som var en resa till hockey i Göteborg och en upplevelse på Universeum.

Fritidshemsresa

Fritidsbarnen tillsammans lyckats uppnå en förutbestämd sträcka som var att gå lika långt som till Nordens Ark och tillbaka till Larv. Varje barn lärde sig att

ta ansvar och det blev naturligt att gå varvet när barnen kom till fritids. Som belöning avslutades projektet med resa till Nordens Ark.

Västra/Park och Grundsärskolans samarbetsdag

Den 1 juni genomfördes en gemensam samarbetsdag för skolorna för att stärka gemenskapen mellan skolorna och eleverna. Nytt för i år var att elever i årskurs 5 fick i blandade grupper ha ansvar för ”stationerna”. De har fått mycket bra respons både från vuxna som följde grupperna och från barn de tog emot. De visade på ansvar, engagemang, omsorg och tålmod. 5:ans elever uttryckte själva i efterhand sig känna sig uppskattade och behövda.

GP- byn

En ansökan inkom till folkhälsorådet om ekonomiska medel till att utveckla ett koncept kring lugnare miljö. Det gällde ett rum eller miljö där barnen blir mindre stressade och kan återhämta sig. En lugn miljö genererar lugnare barn som orkar mer. Personal har inspirerats utav föreläsningar och studiebesök inom Reggio Emilia inspirerad verksamhet till att utveckla lärmiljön runt barnen. ”Ett barn har hundra språk när det föds men berövas 99” och de 99 språken vill vi ge barnen tillbaka”.

Alkohol, narkotika, dopning och tobak

▪ Tobaksfria elever

Statistik från Tobakskontraktet 2016:

Alléskolan

Åk 7, 116 av 117 skrev på, 1 bröt	115 fick premier
Åk 8, 122 av 123 skrev på, 2 bröt	120 fick premier
Åk 9, 80 av 93 skrev på, 7 bröt	73 fick premier
Särskolan Parkskolan, 11 av 11 skrev på, 0 bröt	11 fick premier
Förberedelseklass Alléskolan, 15 av 17 skrev på 2 bröt	13 fick premier

Nästegårdsskolan

Åk 7, 55 av 56 skrev på, 1 bröt	54 fick premier
Åk 8, 46 av 47 skrev på, 0 bröt	46 fick premier
Åk 9, 49 av 55 skrev på, 0 bröt	49 fick premier
Förberedelseklass, 10 av 11 skrev på, 0 bröt	10 fick premier

▪ Insatser mot droger

CAN-resultat

Under hösten kom resultatet från CAN-undersökningen. Ungdomar i årskurs nio och årskurs två på gymnasiet fick svara på frågor om sin användning och erfarenhet av alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak. Dessutom har ungdomarna svarat på frågor kring spelvanor, fritid, skola och familj. Motsvarande undersökning gjordes 2013 varför det nu går att jämföra och ana trender över tid. Västra Götaland följer i stort utvecklingen i riket – men det finns skillnader mellan kommunerna. Undersökningen har genomförts av CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, på uppdrag av Västra Götalandsregionen.

Studenter Göteborgs Universitet

Två studenter från Göteborgs Universitet; Folkhälsovetenskapligt program med inriktning hälsoekonomi har under våren gjort praktik hos folkhälsoplaneraren och även skrivit två uppsatser med titlarna: Goda Livsvillkor för barn och ungas hälsa, samt Tobak och folkhälso- folkhälsoarbetet kring tobaksvanor i Vara Kommun.

Antilångningskampanj

Inför skolavslutningen genomfördes kampanjen ”Tänk om”. Brev till målsmän för elever i åk 7-9 om att inte långa sändes ut. Information i tidningar och på hemsida.

Effekt/ÖPP

På föräldramötena på Alléskolan och på Nästegårdsskolan har man arbetat med Effekt (f.d ÖPP)- en metod som stärker föräldrar i att sätta gemensamma gränser kring alkohol.

Alkoholutbildning

På folkhälsorådets möte i februari genomfördes en alkoholutbildning med titeln: *Effektiv och Ansvarsfull alkoholpolitik- hur jobbar din kommun för att minska alkoholens negativa konsekvenser?* Utbildningen handlade om alkoholens kostnader och effekter och hur kommunen kan jobba effektivare med frågan. Inbjudan till detta utbildningstillfälle gick förutom till folkhälsorådet även till kommunstyrelsen samt kommunfullmäktiges presidie.

Ekonomisk uppföljning 2016

Verksamhet	Budgeterat	Förbrukat
Delaktighet och inflytande i samhället	60 000	36 974
Barns och ungas uppväxtvillkor	160 000	148 980
Fysisk aktivitet, matvanor och livsmedel	80 000	104 000
Alkohol, narkotika, dopning och tobak	150 000	162 240
Övrigt	22 900	9367
Summa	470 410	461 561

Årets överskott uppgick till **8850** kronor. Överskottet fördelades mellan Vara kommun och ÖHSN enligt anvisningar.